

**Stanowisko Zarządu
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dn. 24 kwietnia 2020 r.**

w sprawie: **sytuacji finansowej samorządów lokalnych w kontekście skutków pandemii koronawirusa**

Samorzady lokalne województwa śląskiego, zrzeszone w Śląskim Związku Gmin i Powiatów doceniają opracowanie przez Rząd RP projektu trzeciej wersji tarczy antykryzysowej, dedykowanej w szczególności samorządom. Z pracami nad tym dokumentem wiążemy spore nadzieje, oczekując iż rozwiązania, które ostatecznie się w nim znajdą będą odpowiadały na zgłaszane przez samorzady postulaty, a tym samym będą stanowiły dla nich realne wsparcie w nadchodzącym okresie.

Pogarszająca się sytuacja finansowa samorządów lokalnych na przestrzeni ostatnich miesięcy była elementem wielu trudnych dyskusji z Rządem, a szczególnie mocno zarysowała się w wyniku kumulacji skutków wprowadzonych w 2019 r. zmian w podatku PIT, rosnących kosztów dofinansowania oświaty, wzrostu cen energii, podnoszenia płacy minimalnej oraz istotnego wzrostu kosztów wielu produktów i usług. Już w momencie projektowania budżetów na rok 2020, wiele samorządów zmuszonych było z dużą ostrożnością planować wydatki, rezygnując często z planowanych wcześniej a ważnych dla rozwoju lokalnego inwestycji, czy też ograniczając dotychczasowe zadania w obszarze kultury, rekreacji czy sportu.

Obecnie walka z pandemią generuje ogromne wydatki, które nie były przewidziane w tych i tak już z trudem zbilansowanych budżetach jst. Większość samorządów podjęła natychmiastowe działania i uruchomiła środki, które wspierają instytucje Państwa w bezpośredniej walce z wirusem (w tym poprzez wsparcie szpitali oraz innych obszarów systemu ochrony zdrowia), jak i chronią mieszkańców i przedsiębiorców przed spodziewanymi ekonomicznymi skutkami epidemii (poprzez przyjmowane pakiety wsparcia dla firm).

Z drugiej strony **gwałtownie spadają dochody samorządów**. Jest to spowodowane zarówno odczuwanymi społeczno-gospodarczymi skutkami epidemii (spadek wpływów z PIT, CIT, podatków i opłat lokalnych, opłat z usług świadczonych przez samorzady), które w budżetach samorządowych odbijają się w pełni dopiero w kolejnych miesiącach, jak i konsekwencją w/w zmniejszenia wpływów budżetowych w związku z wprowadzonymi w ubiegłym roku zmianami w podatku PIT, które w pełnej skali samorzady odczuwają dopiero w tym roku.

Na obecnym etapie realizacji budżetów, które były planowane w zupełnie innej sytuacji gospodarczej, na bazie prognoz Ministerstwa Finansów z października 2019 r. (w oparciu o dane z roku poprzedniego, tj. 2018), należy przyjąć że **wielkości dochodów samorządów będą ostatecznie niekorzystnie skorygowane i to w znacznym stopniu**. Należy pamiętać, że zmiany przepisów prawa, które obniżyły stawkę PIT z 18% na 17% i zwiększyły koszty

uzyskania przychodów oraz wprowadziły 0% stawki PIT dla osób poniżej 26 roku już mocno wpływają na zmniejszenie wielkości tych udziałów. Zatem wszystkie budżety samorządów w kraju na rok 2020 w oczywisty sposób są nieaktualne i radykalnie zawyżone po stronie dochodów. Na tę sytuację nałożą się jeszcze skutki nagłego kryzysu gospodarczego wywołanego światową pandemią koronawirusa. Już wiadomo, że udziały samorządów lokalnych w podatku PIT za marzec 2020 r. są zdecydowanie mniejsze od tych w roku ubiegłym w analogicznym okresie. Spadek ten ze wstępnych danych pozyskanych od kilkunastu różnej wielkości jst z terenu województwa śląskiego kształtuje się w granicach między 9% a 17%. Wskazuje to jednoznacznie na fakt, że **kryzys wywołany pandemią koronawirusa dotyka nie tylko firmy, przedsiębiorców i mieszkańców, ale również jednostki samorządu terytorialnego.**

Faktem zatem jest to, iż z jednej strony samorzady lokalne osiągają, widoczne już, wyraźnie niższe dochody z tytułu podatku PIT, z drugiej strony wspierają środowiska gospodarcze oraz mieszkańców, którzy – co jest uzasadnione – takiego wsparcia oczekują. W ramach udzielanego wsparcia samorzady podejmują np. decyzje o umorzeniu, rozłożeniu na raty lub nawet zwolnieniu z należności podatkowych, w tym z podatku od nieruchomości. Odpowiedzią samorządów na ratunek tych firm w okresie epidemii jest także zastosowanie różnego rodzaju ulg w czynszu najmu lokali gminnych. Efektem takiego - koniecznego w aktualnej sytuacji - działania będzie niestety kolejne, istotne uszczuplenie wpływów do budżetów gmin oraz powiatów.

Skutkiem tych wszystkich nakładających się czynników będzie niewątpliwie dalsze drastyczne pogorszenie kondycji budżetów samorządowych w 2020 roku oraz w kolejnych latach (i znaczące osłabienie tempa rozwoju lokalnego). Niewątpliwie cała polska gospodarka w trakcie zmagania się z epidemią koronawirusa odnotowuje spadek tempa wzrostu gospodarczego, który na przestrzeni ostatnich lat nie był zjawiskiem znanym naszemu społeczeństwu. W konsekwencji nastąpi pogorszenie sytuacji finansów publicznych na niespotykaną dotąd skalę. Powyższe będzie miało kolosalne znaczenie zarówno dla budżetu Państwa jak i budżetów samorządowych. Dodatkowym istotnym czynnikiem, który będzie miał negatywny wpływ na stan gospodarki będzie wzrost stopy bezrobocia, która w ostatnich latach obniżyła się do poziomu 1,7%, a już niebawem może sięgnąć wartości dwucyfrowej.

W związku z tym, bardzo dużym wyzwaniem dla Rządu, ale i dla samorządów – będzie - oczekiwane przez społeczności lokalne - pobudzenie sektora lokalnego poprzez wydatki inwestycyjne, przy jednoczesnym przecież angażowaniu środków na bieżące funkcjonowanie (samorząd jest dużym pracodawcą), i **konieczność zapewnienia realizacji wszystkich podstawowych usług publicznych na dotychczasowym poziomie w trakcie pandemii, jak i po jej zakończeniu.**

Należy pamiętać, że lokalna społeczność oczekiwać będzie od samorządów kontynuacji realizowania ich podstawowych zadań (szczególnie tych najbardziej kosztownych jak oświata, ochrona zdrowia, gospodarowanie odpadami komunalnymi, transport publiczny i wiele innych). Powrót do normalności będzie wymagał zatem angażowania olbrzymich środków. Budżety samorządowe muszą być gotowe na wzrost wydatków zarówno tych mających charakter bieżącego funkcjonowania jak i wydatków inwestycyjnych, mających pobudzić sektor lokalny. Już wiadomo, że na przykład dodatkowe wydatki budżetowe trzeba będzie wyasygnować dla ośrodków pomocy społecznej, które w pierwszej kolejności będą udzielały pomocy mieszkańcom znajdującym się w potrzebie.

Wsparcia finansowego będą potrzebowały instytucje publiczne, które posiłkowały się środkami ze sprzedaży biletów lub były to istotne źródła ich funkcjonowania (a to tylko wybrane przykłady z wielu). Pobudzenie sektora lokalnego poprzez realizację inwestycji, w tym w ramach przygotowanych już projektów z funduszy UE, będzie wymagało także od samorządów środków na wkład własny do tych projektów.

Niestety rozwiązania przewidziane w przedstawionym ostatnio projekcie trzeciej wersji tarczy antykryzysowej nie przewidują wystarczającego zrekompensowania tych utraconych dochodów i zwiększonych wydatków, co umożliwiłoby gminom i powiatom sprostanie nadchodzącym w/w wyzwaniom. Przedstawione propozycje – choć w części słuszne (jak np. rozluźnienie reguł fiskalnych w/s równowagi budżetowej i limitów zadłużenia – podniesienie jednorazowo dopuszczalnego limitu zadłużenia jst) - koncentrują się jednak na stworzeniu możliwości dalszego pogłębiania zadłużenia sektora samorządowego i osłabiania pozycji finansowej samorządów, nie przewidują natomiast wystarczających instrumentów, które zwiększą dochody samorządów (poza pozornym zwiększeniem dochodów powiatów z tytułu gospodarowania nieruchomościami Skarbu Państwa). Przedstawiony w dniu 14 kwietnia br. projekt tarczy antykryzysowej daje samorządom większą swobodę w gospodarowaniu środkami oraz w zadłużaniu się, ale kolejne kredyty nie rozwiążą wszystkich problemów. Propozycje te nie są zatem w aktualnym kształcie zadowalającą pomocą wyczekiwaną przez samorządy.

Zarząd Śląskiego Związku Gmin i Powiatów popiera dotychczasowe postulaty Związku Miast Polskich w zakresie ochrony finansów jst, ze szczególnym uwzględnieniem **wprowadzenia do ustawy o dochodach jst nowej części (rekompensującej) subwencji ogólnej**, która zrekompensowałaby samorządom ubytki w dochodach własnych, spowodowane stosowaniem przepisów ustawy CoViD-19 oraz **objęcie osłoną antykryzysową całego sektora komunalnego**.

Reasumując, skumulowany efekt pandemii oraz spadku dochodów jst, związanego głównie ze zmianami w podatku dochodowym wprowadzonymi w 2019 roku, przy rosnących kosztach realizacji wielu usług publicznych będzie dla budżetów samorządowych trudny do udźwignięcia. W związku z tym oczekujemy, że wsparcie, które ostatecznie zostanie przewidziane w kolejnych odsłonach tarczy antykryzysowej, dedykowanej samorządom, będzie adekwatne do skali problemów i czekających nas wszystkich wyzwań.

Piotr Kuczera
Przewodniczący
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów